

Sumpor dioksid, nikl, olovo, arsen, živa – to su isparenja i čestice koje građani Bora svakodnevno udišu u količinama koje prelaze granice dozvoljenog, a posledica su rada topionice i fabrike sumporne kiseline “Ziđin Koper” (Zijin Copper) u ovom gradu na severoistoku Srbije.

Isparenje sumpor dioksida u vazduhu iznad Bora, primera radi, u jednom trenutku bilo je 800 mikrograma po kubnom metru, što je šest i po puta više od dozvoljene granice od 125 mikrograma. U poslednjih deset dana, bilo je situacija kada je brojka bila i 20 puta veća, a rekordno odstupanje zabeleženo je 27. juna ove godine kada je u jutarnjim satima ovog isparenja bilo čak 2.983 mikrograma po kubnom metru.

Zbog problema sa vazduhom koji udišu, građani Bora organizovali su u poslednjih mesec dana dva protesta. Zahtevaju od nadležnih republičkih i lokalnih institucija rešavanje problema, koji se, tvrde, intenzivirao od januara 2019.

“Bor nikada nije bio banja, svi mi ovde znamo da smo industrijsko-rudarski grad ali prekoračenja zakonski dozvoljenih granica su bila izuzetno retka poslednje dve godine, do privatizacije RTB. Znači od januara već kreću ponovna zagađenja”, kaže u izjavi za Radio Slobodna Evropa Irena Živković, iz udruženja građana Bora „Izbor postoji“ koja sa svojim sugrađanima redovno učestvuje u protestima i razgovorima sa predstavnicima Ministarstva zaštite životne sredine i lokalne samouprave Srbije.

Loše urađena nova topionica

Nekadašnji Rudarsko topioničarski basen Bor, jedini proizvođač bakra i plemenitih metala u Srbiji, krajem decembra 2018. preuzela je kineska kompanija Ziđin Majning. Građani koji protestuju kažu da je povećana koncentracija štetnih isparenja i čestica počela onog trenutka kada je došao novi vlasnik i povećao obim proizvodnje.

„Razlog tome jeste fabrika koja je nepripremljena puštena u rad, koja od početka nije napravljena kako treba. To je razlog tome, svi mi znamo i to znaju i iz rukovodstva Ziđin Kopera”, kaže Živkovićeva.

Radio Slobodna Evropa od kompanije Ziđin nije dobila odgovor na pitanje šta planira da preduzme. Zapravo javnosti se do sada ova kompanija obratila samo jednom, 18. septembra ove godine – pisanim saopštenjem.

„Problemi zaštite životne sredine su bili ignorisani preko stotinu godina. Pređašnja kompanija RTB zanemarila je neophodne mere desulfurizacije izduvnih gasova prilikom izgradnje topionice a i oprema za topionicu je veoma zastarela”, navode između ostalog iz

kompanije Žiđin Koper.

‘Malo čudo Srbije’

Međutim, nova topionica i fabrika sumporne kiseline u rudarsko topioničarskom basenu “Bor” otvorena je pre nepunih pet godina. Država je za izgradnju postrojenja sa modernom tehnologijom uložila, od početka izgradnje 2011. godine, oko 250 miliona evra. Predsednik Srbije Aleksandar Vučić, na svečanom obeležavanju završetka izgradnje, postrojenja je nazvao “malim čudom Srbije”.

“Jer ako ovde hiljade ljudi bude imalo posao, ako ljudi budu videli da će njihova deca da imaju posao, ako im vazduh ne bude zagađen pa će moći da odgajaju i čuvaju svoju decu u Boru i okolini, onda Bor ima svoju budućnost, onda rudnici ovde imaju svoju budućnost”, rekao je 23. decembra 2014. Aleksandar Vučić, tada premijer Srbije.

Zagađenje vazduha pokazalo se tokom ove 2019, ipak, je ostao problem. Tome svedoče svakodnevni zvanični podaci Agencije za zaštitu životne sredine (SEPA)

Irena Živković smatra da odgovornost nije samo na kineskom vlasniku. Tvrdi da su i zaposleni inženjeri 2015. godine upozoravali državne institucije i Vladu da novi pogoni, uprkos investiranjima, nisu do kraja osposobljeni za rad. Problem, tvrdi Živkovićeva, nije bio vidljiv odmah jer je proizvodnja do dolaska kineske kompanije, kaže, bila svega 30 do 40 odsto ukupnog kapaciteta što samim tim nije bitnije uticalo na kvalitet vazduha. Dolaskom Žiđina, proizvodnja je udvostručena. Sa njom i zagađenje.

Investitor na prvom mestu?

Prema rečima građana Bora država za sada ne želi da krene u rešavanje problema. Više puta razgovarali su sa predstavnicima lokalne samouprave i Ministarstva zaštite životne sredine ali, kako navodi Irena Živković, svi prebacuju odgovornosti s jedne institucije na drugu.

„Da li to nije urađeno namerno da ne bi mogla država Srbija da se protivi profitu ili načinu rada stranih investitora ili je to slučajno, to ne znamo ali, eto, tražimo da se to uradi jer prosto zakon to od njih zahteva“, kaže ona.

Iz Ministarstva zaštite životne sredine Radio Slobodna Evropa još nije dobio odgovor šta država planira da preduzme. Objasnjeno je da je Ministarstvo zahtev RSE prosledilo „nadležnim službama, da je tema složena, ali da će Ministarstvo nastojati da obezbedi odgovore kojima raspolaže“.

Komentar RSE nije dobio ni od predstavnika lokalne samouprave.

Posledice

I dok stanovnici Bora čekaju da se nadležne institucije konkretno pozabave problemom, lekari upozoravaju na pogubne posledice na zdravlje onih koji zagađen vazduh svakodnevno udišu.

Profesor doktor Branimir Nestorović, specijalista pulmologije, pedijatrije i alergologije u razgovoru za RSE kaže da je naročit problem isparenje sumpor dioksida.

„Zato što gasovi prodiru dublje u pluća i uopšte kroz kožu i udisanje tih materija tokom dužeg vremenskog perioda može da dovede do ozbiljnih oštećenja pluća. Naravno, nisu ni čestice bezazlene. Recimo, čestice tipa arsen, teških metala, kad uđu u organizam one se apsorbuju i nikad više ne izlaze iz organizma“, objašnjava Nestorović i zaključuje:

„Na duge staze možete očekivati oštećenja svih mogućih organa, sve bolesti moderne koje postoje možete očekivati da će se razviti u nekom vremenskom periodu kod onih koji pokazuju genetsku predispoziciju a dugo su izloženi. Prema tome to nije pitanje samo respiratornog trakta već će tu biti gomila hroničnih oboljenja za 10, 15 godina.“

Svesni posledica, građani Bora poručuju da ne odustaju od pritisaka na nadležne kako bi se problem rešio. Državnim i lokalnim institucijama dali su rok do 24. oktobra. U suprotnom sledi, kažu, radikalizacija protesta.

Izvor: slobodnaevropa.org